

Magyarország szú-féléi.

Irta Csiki Ernő.

X.

A „Rovartani Lapok“ múlt évi XIII. kötetének 187—188. lapján közöltem a szú-félék *Hylesinini* nemzetségébe tartozó nemek meghatározó kulcsát, melybe azonban akkoriban még nem vettem be a *Liparthrum* nemet, melynek két képviselőjét azóta Dalmáciából ismerhettem meg. Ennélfogva az ott közölt meghatározó-kulcs a következőképen egészítendő ki.

11. A szemek elül nem kikanyarítottak. Az előtor hátán elül egyes kiemelkedő szemesék vannak. A szárnyfedők sorokban elhelyezett felálló szőrök fedik.

a) Az előtor hátának közepén két hosszanti sorban elhelyezett szemesé vagy dudorka van. A szárnyfedők sorokban elhelyezett rövid fehér vagy sárgás pikkelyszerű sörtével fedettek.

10. **Liparthrum.**

b) Az előtor hátán elül a szemesék szétszórtan elhelyeztek. A szárnyfedők sorokban hosszú sörtékkel fedettek

11. **Hypoborus.**

10. nem. **Liparthrum** Wollaston.

A csápbunkó tojásdad alakú, gyűrűs, a csápostor négy ízből áll. A szárnyfedők fogacsázott tőle kiemelkedő, majdnem egyenes, a paizsocska mellett kissé öblös, a közepen nem megszakított. A szárnyfedők sorokban elhelyezett rövid és finom szőrökkel fedettek, az egyes szőrök kissé elhajlók.

Ez a nem a földközi tájban él, 7 faja ismeretes, ezek közül kettő Dalmácia déli részében is található.

A fajok meghatározó kulcsa:

1. A szárnyfedők pontsoraiban nincsenek finom lesimuló szőrök. 1. mori.
- A szárnyfedők a pikkelyszerű pontsorok között finom testhez simuló szőrökkel porszerűen fedettek. 2. St.-Georgi.

A fajok leírása:

1. **Liparthrum mori** Aubé.

Hosszúkás tojásforma, kissé fénylő, szurokfekete, a csápok és a lábak barnás-sárgák, felül fehér szőrökkel fedett. Az előtor háta szélesebb mint hosszú. felülete elmosódottan bőrnemű, elül simább, a középén két sor szemcsével, melyek közül kettő az elülső szélen előre áll, oldalai kerekítettek, a középük mögött legszélesebb és innen előrefelé keskenyedő, A szárnyfedők pontsorai mélyek, a közterek domborúak. Hossza 1—1.1 mm.

Előfordul Délfranciaországban, Korzika szigetén, Olaszországban és Dalmáciában.

Tápnövénye a fehér eperfa (*Morus alba*), melynek beteg ágait lepi el.

2. **Liparthrum St.-Georgi** Knotek.

Barnás-fekete, a csápok sárgák, a lábak barnák, felül rövid fehér szőrökkel mintegy porszerűen fedett. Az előtor hátának két szememesora éles, oldalai előrefelé keskenyedők, hátsó szögletei kerekítettek, sárga szőrökkel sűrűn fedett. A szárnyfedők pontsorai jól láthatók, ezekben egy sor hosszú sárgás sörtével, a közterekben egy sor világos pikkelyszerű szőrrel. Hossza 1.1—1.2 mm.

Előfordul Görögországban, a Krim-félszigeten, a Kaukázusban és Dalmáciában (Budua)

Tápnövénye az *Anagyris foetida* L., melyben az anyamenet mélyen behatól és ebből erednek a fel- és lefelé haladó 2.5 cm. hosszú lárvamenetek. Valószínűleg két nemzedéke van, mert az első kifejlődött bogarak már június elején repülnek.

11. nem : **Hypoborus** Erichson.

A csápostor ötizes, melynek izei felváltva szélesek-keskenyek. A szemek elől nem kikanyarítottak. Az előtor háta harántos, tövén szegélyezett, korongján szétszórtan szemcsézett. A szárnyfedők töéle erősen kiemelkedő, éles. Az elülső csipők érintkeznek. A lábszárak laposak, a csúcs felé hegyesedők és tüskével végződnek. A lábfejek közül az első rövid, a harmadik hosszú

Ide egyetlen faj tartozik.

1. **Hypoborus ficus** Erichson (*siculus* Ferrari).

Rövid és széles hengeralakú, kissé fénylő, felül domború, fekete, a szárnyfedők barnák, elül oldalt sötétek, felül szürkésen

szőrös, a lábak vörösek; a csápok sárgák. Az előtor háta majdnem kétszer oly széles mint hosszú, oldalai kerekítettek, előrefelé keskenyedők, felülete szemcsézetten pontozott, a középén 7—8 szétszórt dudorkával. A szárnyfedők hátrafelő kissé keskenyedők, keskenyebbek mint az előtor, a pontsorok elmosódottak, felváltva sorokban hosszabb felálló és rövidebb testhez simuló szőrökkel fedettek. Hossza 1—1.3 mm.

Előfordul a Földközi tenger tájában (Algir, Spanyolország, Dél-Franciaország, Korzika, Olaszország, Görögország, Dél-Tirol, Dél-Oroszország, Kaukázus, Sziria), nálunk a magyar-horvát tengermelléken (Fiume, Buccari, Novi, Zengg), Dalmáciában (Meleda) és Hercegovinában (Mostar).

Tápnövénye a fügefa (*Ficus caria*); ritkábban a szőlő (*Vitis vinifera*); leginkább beteges fügefákon található. A kifejlődött állat részben szeptember második felében repül, részben áttelel és tavasszal repül.

12. nem : **Carphoborus Eichhoff.**

A csápostor ötizes, a bunkó kerekített, összenyomott és izelt. A szemek vesealakúak, elül mélyen kikanyarítottak. Az előtor háta sima, szemesék nélkül. A szárnyfedők töéle fogacsázott, erősen kiemelkedő, majdnem egyenes, felületükön testhez simuló szőrökkel fedettek. A lábfejjek közül az első rövidebb mint a következők, a harmadik kissé szívforma.

A fajok meghatározó kulcsa:

1. Az előtor háta szélesebb mint hosszú. A szárnyfedők pontsorai erőteljesek, felületük egyformán egyenletesen pikkelyezett --- --- --- --- --- --- --- --- 2
- Az előtor háta olyan hosszú mint széles. A szárnyfedők pontsorai nagyon finomak, alig láthatók, felületük tarkázottan pikkelyezett. 3. **Perrisi.**
2. A szárnyfedők első közttere a csúcson a hetedikkel egyesül, a csúcshegélyen élesen és hegyesen dudorkás. 1. **pini.**
- A szárnyfedők első közttere hátul a harmadikkal és a csúcson a szegélylyel egyesül, nem dudorkás.

2. **minimus.**

A fajok leírása:

1. **Carphoborus pini** Eichhoff.

Fekete, alig fénylő, szürkés pikkelyekkel fedett, a csápok és a lábfejzék sárgák (a lábak különben feketék). Az előtor háta olyan széles mint hosszú, tövén kiszélesedett, előrefelé keskenyedő, felületén finoman pontozott. A szárnyfedők szétszórta szürkés pikkelyekkel fedettek, erőteljesen pontozottan-barázdások, a pontok szélesek, kerekék vagy négyszögűek, a közterek keskenyek, az első köztér hátul a hetedikkel egyesül, kiemelkedő, hátsó szélén hegyesen dudorkás, az 1., 3., 5. és 7. köztér hátul erősebben kiemelkedő mint a többi. Hossza 1·3—1·8 mm.

Előfordul Dél-Franciaországban, Olaszországban, Hercegovinában és Dalmáciában (Lacroma, Meleda)

Tápnövénye a *Pinus halepensis* és *P. leucodermis*.

2. **Carphoborus minimus** Fabricius (*squamulatus* Redtenbacher).

Keskeny hengeralakú, fekete, sűrűn szürke pikkelyszerű szőrökkel fedett, a csápok és a lábfejzék sárgák. Az előtor háta nem szélesebb mint hosszú, elül keskenyebb és befűződött, sűrűn és elég finoman pontozott, hosszanti középvonala gyengén kiemelkedő. A szárnyfedők a csúcson többnyire vöröses-barnák, a hosszanti barázdák mélyek, a közterek keskenyek, az első és a harmadik köztér magasabb, a csúcson egyesül egymással és az oldal-szegélylyel, nem dudorkás; a második köztér hátul keskenyebb és mélyített. A hímek homlokán két dudorodás van, a nőstényekén itt sima, nem pontozott folt van. Hossza 1·3—1·8 mm.

Előfordul Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Alsó-Ausztriában, Morvaországban, Olaszországban, a Kaukázusban és Kis-Azsiában (Amasia). Nálunk eddig csak Boszniában a Trebevicen (Sarajevo mellett) észlelték.

Tápnövénye az erdei fenyő (*Pinus silvestris* L.), továbbá *P. austriaca*, *P. leucodermis*, *P. montana*. Mint kifejlődött állat tel el és kora tavasszal rajzik, évenként két nemzedéke van. Csillagalakú a menete; a mély párzási üregből 3—4 hosszú menet lép ki, ezek 4—6 cm. hosszúak, ezekből eléggé távol egymástól erednek a rövid lárvaemenetek. A fenyő csúcságain található leginkább, de általában véve ritka, emélfogva erdőgazdasági szempontból ninesen nagy fontossága. Ellene legcélszerűbb úgy védekezni, hogy az általa megtámadott ágakat ősszel és télen összegyűjtjük és elégetjük.

3. *Carphoborus Perrisi* Chapuis.

Szurokbarna, a csápok és a lábak sárgák vagy vörösek, felül, de különösen a szárnyfedők sűrűn barna és szürke pikkelyekkel tarkázottan fedettek. A teste hosszúkas, hengeres. Az előtor háta olyan széles mint hosszú. A szárnyfedők pontsorai finomak, alig láthatók, a közterek szélesek, elül erőteljesen és sűrűn hátul szétszórtan szemecskézettek, a második köztér gyengén mélyített. Hossza 1·5—2 mm.

Előfordul Francia- és Olaszországban, Korzika szigetén, Dalmáciában, Hercegovinában és Sziriában.

Tápnövénye az olajfa (*Olea europaea*), a *Pistacia terebinthus* és a szilvafa (*Ulmus*).

Különfélék.

Ismeretlen téli lepke. Néhány éve Dr. Madarász Gyula a M. N. Múzeum igazgató öre hírül hozta, hogy vízkeresztkor Nógrád-Kállón, a Cserhát-hegységben vadászaton lévén, látott valami Bombycida-téle fehér lepke több példányát repkedni, de háló hiányában meg nem foghatta. Minthogy el nem képzelhettem, miféle fajta lepke lehetett az, kedvére készültem kimenni a helyszínére magam is, de az a kedvezőtlen időjárás miatt mindig elmaradt. Végre már meg is feledkeztem ama fehér lepkéről. Tavaly eszembe jutatták a Wartensnebel grófnők, a kiknek házában Tarjánkán, a Mátra alján, néhány napot töltöttem. Tudván, hogy lepkészettel foglalkozom, felemlítették, hogy újév táján láttak sok fehér lepkét repdesni. Tehát ezen a vidéken is megvan a téli fehér lepke! Ida grófnőt, a ki különösen érdeklődött, fetkértem, hogy az idén, ha török-szakad, fogjon abból a lepkéből. Megis ígérte és hálóval felszerelve rajta is volt, de biz e rejtélyes lepke az idén nem mutatkozott, meglehet a kemény tél elpusztította a példányok nagy részét. A grófnő szívesen megígérte, hogy a jövő télen is fog ügyelni ama lepkére. Egyúttal azonban felkérem a hegyes-dombos vidékeken lakó olvasóinkat, hogy a jövő január és február havában szintén vessenek ügyet arra a fehér lepkére és ha foghatnak belőle, akár levélben nyomban szíveskedjenek beküldeni. Lehetséges, hogy egészen új és ismeretlen, minden esetre érdekes fajról van szó.

A. Aigner Lajos.